

puutteita. Kielenopetukselle ei edelleenkään ole annettu tarpeeksi resursseja, vaikka kyse on äärimmäisen tärkeästä asiasta. Asia on tärkeä myös taloudellisesta näkökulmasta katsottuna, sillä kielitaitoinen maahanmuuttaja integroituu nopeammin myös työmarkkinoille.

Vaikka opiskelijat näkivät esimerkiksi asiantuntijat hyvin mieluisana muuttajajoukkona, he eivät samalla tavoin nähneet näiden myönteistä panosta suomalaiseen yhteiskuntaan. Kysyttäessä opiskelijoilta maahanmuuton yhteiskunnallisista vaikutuksista, näkivät he yllättävän vähän myönteisiä

vaikutuksia esimerkiksi kansantaloudelle. Turvallisuuden puolestaan arvioitiin heikkenevän. On vaikea tietää, millaista maahanmuuttajajoukkoa opiskelijat arvioivat kysymyksiin vastatessaan, ja kuinka paljon heidän suhtautumiseensa vaikuttaa julkinen maahanmuuttokeskustelu. Ihmisten mielipiteet perustuvat yllättävän usein erilaisiin mielikuviin, jotka kaikki eivät kaikilta osin vastaa todellisuutta. Toki tätä ei voi yleistää: yhteiskunnassa on yhä enemmän maahanmuuttajia kanssaihminä, ja näiden kohtaamisten kautta myös asenteet muuttuvat – näemme ihmisen ihmisenä.

Seminaareja

Turku, Sosiologipäivät 21.–22.3.2013

The Unanticipated Consequences of Immigration Policy

Marko Alivuotila, Siirtolaisuusinstituutti

Avajaispäivänä professori Peter Kivisto (Augustana College, USA) tarkasteli USA:n maahanmuuttopolitiikan odottamattomia seurauksia. Senaatin komitea pohtii parhaillaan USA:n maahanmuuton tilanetta ja miten nykyistä tilannetta voitaisiin parantaa ja kehittää. USA:ssa on nykyisin 11 miljoonaa laitonta siirtolaista. Yleinen mielipide on sellainen, että asiaan on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa. Kiviston mukaan demokraattisen puolueen äänestäjistä suuri joukko on latino- ja ei-valkoiseen väestöön kuuluvia, jotka puolueen on otettava huomioon. Vuoden 2012 presidentinvaaleissa demokraatit saivat yli 70 % latinoiden ja aasialaisten äänestäjien äänistä. Siten demokraatit nyt katsovat, että heillä on mandaatti tehdä siirtolaisongelmalle jotain. Republikaanisen puolueen johto tietää, että ollakseen jatkossa vaaleissa kilpailukykyinen, puolueen on saatava suurempi osa latino- ja aasialaisperäisten äänestäjien kannatuksesta.

Kiviston mukaan asenteet ja toimenpiteet USA:ssa ovat koventuneet siirtolaisia kohtaan vii-

me vuosina. Kiviston mukaan tähän on kaksi oleellista syytä. Ensimmäiseksi republikaanien piirissä on puhuttu itse-karkotuksesta (self-deportation): ehkäpä tiukempien toimien ansiosta laittomat siirtolaiset lähtisivät? Toisena syynä Kivisto näkee republikaanisen puolueen siirtolaisvastaisen siiven äänestäjien lepyttämisen. Barack Obama valittiin presidentiksi vuonna 2008, ja tässä vaiheessa katettavan lainsäädäntömuutoksen poliittinen läpivieminen oli tullut mahdottomaksi. Obama kuitenkin ajoi läpi Dream Act –lain, jolla pyritään parantamaan nuorena laittomasti maahan tulleiden mahdollisuutta saada pysyvä oleskelulupa. Samaan aikaan myös laittomasti maahan tulleiden karkottamista lisättiin. Kuinka tällaiseen osittain hallitsemattomaan tilanteeseen on päädytty?

Sosiologi Robert K. Merton kirjoittaa esseesään *The Unanticipated Consequences of Social Action* viidestä tekijästä, jotka Kivisto näkee USA:n laittoman maahanmuuton taustalla. Mertonin mukaan tietämättömyys, virheet, eturistiriidat, perus-

arvot ja itseään toteuttavat ennusteet ovat muutosten taustalla. Mertonin mukaan yksittäiset toiminnat/teot liittyvät laajempaan kokonaisuuteen ja samoin maahanmuuttoon liittyviä asioita pitää tarkastella laajemmassa viitekehysessä.

USA:n siirtolaisuuden historia voidaan jakaa kolmeen osaan. Ensimmäisen vaihe sisältää noin sadan vuoden jakson alkaen maan perustamisesta vuoteen 1875. Tällöin maahanmuuton peruskäytännönä oli avointen ovien politiikka. Vaikka tulijoiden pääjoukkoa voitaisiin kuvailla valkoisiksi anglosaksisiksi protestanteiksi, niin oli hyväksytty tosiasia, että laajentukseen Tyynele valtamerelle maa tarvitsi runsaasti uusia siirtolaisia. Tämän lisäksi ajalle tyypillistä oli, että maahantulo oli helppoa, eikä rajoitteita ollut esimerkiksi etnisyyden tai kansallisen alkuperän suhteen.

Suuria muutoksia tapahtui seuraavan vaiheen aikana, joka ajoittui vuosille 1875 - 1930. Tänä ns. suuren muuton ajanjaksona USA:sta tuli nopeasti urbaani, teollistunut yhteiskunta. Maa tarvitsi runsaasti lisää uutta työvoimaa teollisuuteen. Tulijat olivat pääasiassa kotoisin Etelä- ja Itä-Euroopasta. Tämä aiheutti maassa pohdintaa ja keskustelua kansallisesta identiteetistä.

Ensimmäinen ”rotuun” perustuva siirtolaisia koskeva laki USA:ssa tuli voimaan vuonna 1882, jolla pyrittiin hillitsemään kiinalaisten (ja myöhemmin muiden aasialaisperäisten) maahanmuuttoa. Kielto toteutettiin, vaikka aasialaisperäisiä maahanmuuttajia oli suhteellisen vähän. Tämän jälkeen huomio kiinnitettiin epätoivottuihin tulijoihin lähinnä Itä- ja Etelä-Euroopasta. Vuonna 1921 voimaan tullut National Border Law ja vuonna 1924 toteutunut National Origins Act tiesivät yhdessä loppua suuren muuton aikakaudelle. Lainsäädännön ohella lama merkittävästi vaikutti rajoittavasti uusien siirtolaisten maahantuloon. On myös huomioitava, että voimaan tulleet rajoitukset eivät koskeneet esimerkiksi Meksikosta tulijoita. Pitkän yhteisen rajan ja maanviljelyssä tarvittavan kausityövoiman takia erityisesti meksikolaisia tulijoita oli runsaasti. Suuren laman aikana toteutettiin meksikolaisten pakokarkotuksia, mutta toisen maailmansodan aikana tarvittu työvoiman ansiosta toteutettiin rakentavimpia uudistuksia. Vuoden 1943 sopimus USA:n ja Meksikon välillä helpotti kausityöläisten käyttöä USA:n maanviljelyksessä.

Vaikka vuoden 1965 Immigration Act (ns. Hart-Celler Act) oli merkittävä uudistus, sillä oli myös ennalta arvaamattomia seurauksia. 1960-luku oli suurten yhteiskunnallisten muutosten aikaa, ja aikaisemmat maahanmuuttolait voitiin nyt nähdä ”rodullista” eri-arvoisuutta toteuttavina. ”Rotua” ei enää nähty mahdollisesti poissulkevana tekijänä, ja painopistealuetta siirrettiin ammattitaitoisten maahanmuuttajaväestön saamiseen. Latinoväestö oli tyytymätön vallitsevaan käytäntöön ja lainsäädäntöön. Uusi laki ei tuonut paluuta avoimien ovien aikaan, vaan maahantulo oli varsin tarkkaan määritelty. Siinä suosittiin perheenyhdistämistä työn tai pakolaisuuden kustannuksella. Tausta-ajatuksena tuntui kuitenkin olleen maahanmuuton pitäminen samankaltaisena kuin ennenkin, mutta vain rajoitettumassa muodossa.

Vuoden 1965 lailla oli kuitenkin odottamattomia seurauksia, jotka Kivisto jakaa viiteen ryhmään. Ensimmäinen seuraus oli mittava aasialaisperäisten maahanmuuttajien saapuminen maahan, mikä tuli yllätyksenä. Tarkemmin asiaa tarkastellessa Aasian maiden väestö oli kuitenkin nuorta ja muuttohaluista. Toinen seuraus oli perheenyhdistämisen kautta tapahtunut muutto, joka ei rajoittanut mukana saapuvien määrää, ja oli kokonaan työperusteisen muuton ulkopuolella. Kolmantena seurauksena Kivisto näkee kansalaisuuden saamisen vaikeudet ammattitaitoisen työvoiman kohdalla. Neljäs seuraus liittyy meksikolaisperäisen väestön tilanteeseen, sillä vuoden 1965 lain myötä kausityöntekijöiden asema heikkeni, ja heidät alettiin määritellä laittomiksi tai ilman dokumentointia oleviksi. Samalla heidän lukumääränsä alkoi voimakkaasti ja tasaisesti kasvaa 1970-luvulta lähtien. Viides seuraus Kiviston mukaan on New Yorkin terrori-iskujen jälkeen tapahtunut ilmapiiriin muutos laittomia siirtolaisia kohtaan. Lisäksi myös yhteiskunnan turvallisuusrakenteita vahvistettiin (mm. rajavalvontaa tehostettiin, rakennettiin aita Meksikon vastaiselle rajalle). Lisääntyneen valvonnan seurauksena kasvoi myös järjestäytynyt ihmislakuljetus maahan. Uutena piirteenä ilmeni, että maassa jo olevien oli hyvin hankalaa poistua maasta. Kivisto korosti esitelmänsä lopuksi, että lainsäätäjien tehtävänä olisi luoda laittomille maahanmuuttajille polku kansalaisuuteen, mikä poistaisi nykyisen kaltaisen staatisen ongelmatilanteen.